

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ
Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2 курсу 261-М групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Пілецька Ірина Сергіївна
Керівник доцентка, кандидатка пед. наук
Вінник Т.О.

Рецензент заступник директора Херсонського
навчально-виховного комплексу «Дошкільний
навчальний заклад-спеціалізована школа з
поглибленим вивченням англійської мови 1
ступеня – гімназія» № 56 Херсонської міської
ради
Костюкевич Л. А.

Херсон – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	7
1.1. Аналіз ключових термінів і понять.....	7
1.2. Психолого-педагогічні основи оцінювання в початковій школі.....	14
1.3. Здатність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання.....	21
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ	29
2.1. Педагогічні умови формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів.....	29
2.2. Організація та хід експериментального дослідження.....	34
2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження.....	39
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	57
Додаток А. Рекомендовані фрази вербального оцінювання в початковій школі.....	57
Додаток Б. Свідоцтво досягнень учня початкової школи.....	59
Додаток В. Анкета «Дослідження здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів».....	60
Додаток Д. Практичні завдання для студентів на контрольному етапі...	61
Додаток Е. Кодекс академічної доброчесності	62

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах трансформації змісту початкової освіти в Україні на компетентнісні засади відбувається посилення ролі його результативної складової, що обумовлює пошук адекватних оцінних технологій, які б уможливили вимірювання рівня набуття школярами предметних і ключових компетентностей. Українська педагогічна теорія і практика збагачується новими оцінними технологіями (тестами, портфоліо учнівських досягнень, технологіями самооцінювання учнів тощо), покликаними зробити учня активним учасником навчального процесу, мотивуючи до самонавчання і саморозвитку.

В аспекті проблеми, що розглядається, велика кількість напрацювань у галузі педагогіки й методики початкової освіти. Зокрема розроблено систему контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів (Т. М. Байбара, Н. М. Бібік, М. С. Вашуленко, Н. С. Коваль, В. О. Мартиненко, К. І. Пономарьова, О. Ю. Прищеп та ін.); упроваджено технології внутрішнього та зовнішнього оцінювання на засадах компетентісного підходу (Н. М. Бібік, О. І. Локшина, О. І. Пометун, О. Я. Савченко, С. Є. Трубочева та ін.); розкрито сутність поняття «формувальне оцінювання» як однієї з вагомих складових освітнього процесу (О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, Т. М. Байбара, М. С. Вашуленко, Н. С. Коваль, О. В. Онопрієнко, О. Ю. Прищеп); визначено особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до оцінювання навчальних досягнень учнів (Т. Бережинська, В. Глазова, С. Марчук, О. Перець).

У зв'язку з впровадженням Концепції нової української школи [30] в Україні здійснився повний перехід на компетентнісне навчання. Система оцінювання навчальних досягнень учнів зазнала суттєвих змін та трансформації.

Одним з основних компонентів професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є підготовка до оцінювання навчальних досягнень школярів, яке відповідає вимогам сучасної школи. Нині, коли відбувається

перехід до оновленої системи навчання, оцінювальний компонент педагогічної діяльності вчителя набуває особливого значення. Оцінка навчальних досягнень молодших школярів є важливим завданням педагогічної діяльності сучасного вчителя.

Попри досить значний інтерес науковців до даної проблеми, ще недостатньо досліджено теоретичні та практичні основи професійної підготовки майбутніх учителів до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів.

Зважаючи на проблематику, яка виникла у процесі реформування освітньої системи України, **темою нашого дослідження** є «Формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана як складова науково-дослідної теми кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету «Формування професійної компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів» (№ 0117U005614).

Об'єкт дослідження – процес формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу.

Завдання дослідження:

- 1) уточнити зміст поняття «оцінювання навчальних досягнень»,

«технологічний підхід до оцінювання»;

2) визначити структуру та показники здатності вчителя початкової школи до здійснення оцінювання на засадах компетентнісного підходу;

3) теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів;

4) експериментально перевірити ефективність визначених педагогічних умов.

Для розв'язання дослідницьких завдань використано такі **методи дослідження**:

1) теоретичні – аналіз, систематизація та узагальнення наукових ідей для уточнення сутності та структури здатності вчителя початкової школи до здійснення оцінювання, визначення рівнів, критеріїв та показників досліджуваного феномену;

2) емпіричні – вивчення досвіду реалізації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в контексті сучасних проблем оцінювання навчальних досягнень учнів; педагогічний експеримент – (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для визначення динаміки рівнів сформованості здатності вчителя початкової школи до здійснення оцінювання та перевірки ефективності педагогічних умов її формування.

Експериментальна база. Дослідження проводилося на педагогічному факультеті Херсонського державного університету.

Наукова новизна дослідження полягає в уточненні педагогічної сутності поняття «здатність вчителя початкової школи до здійснення оцінювання». Розроблено критерії, виділено та схарактеризувати рівні сформованості досліджуваного феномену. Обґрунтовано педагогічні умови формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів..

Практичне значення дослідження – узагальнення проблеми

формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів можуть бути використані в практичній роботі вчителів, у змісті професійної підготовки магістрів у ЗВО, у процесі педагогічної практики студентів зі спеціальності «Початкова освіта».

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднені у публікації наукових тез в електронному збірнику Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи», що відбулася 27-28 жовтня 2022 р., в м. Івано-Франківськ, Україна.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Аналіз ключових термінів і понять

На сучасному етапі в педагогіці посилюється увага до питань якості освіти і способів її оцінювання. В межах нашого наукового дослідження звернемося до розгляду трактування основних термінів і понять.

Контроль і оцінка результатів навчання є важливою складовою цілісного педагогічного процесу. У процесі цілеспрямованої систематичної контрольної оціночної діяльності вчитель отримує можливість: оцінити глибину і обсяг засвоєного учнями матеріалу, а також скорегувати освітній процес, конкретизуючи завдання, методи навчання, спираючись на отриману інформацію, індивідуалізувати роботу з учнями, стимулювати пізнавальну активність учнів [25, с. 225].

У педагогічній науці і практиці сформувалися певні вимоги до контролю рівня освоєння навчального матеріалу. Контроль повинен включати такий показник, як повнота і всебічність, повинен бути об'єктивним, систематичним, виконувати навчальну, виховує і розвиваючу функції [13].

Оцінювання – необхідний компонент освітнього процесу, що представляє собою збір і аналіз інформації про успішність учнів на поточних і підсумкових стадіях навчання [19, с. 26].

Система оцінювання – це основний засіб вимірювання досягнень і діагностики проблем навчання, що дозволяє визначати якість освіти, її відповідність світовому стандарту, приймати кардинальні рішення щодо стратегій і тактик навчання у разі його невідповідності сучасним завданням у галузі освіти, удосконалювати як зміст освіти, так і форми оцінювання очікуваних результатів освіти [18].

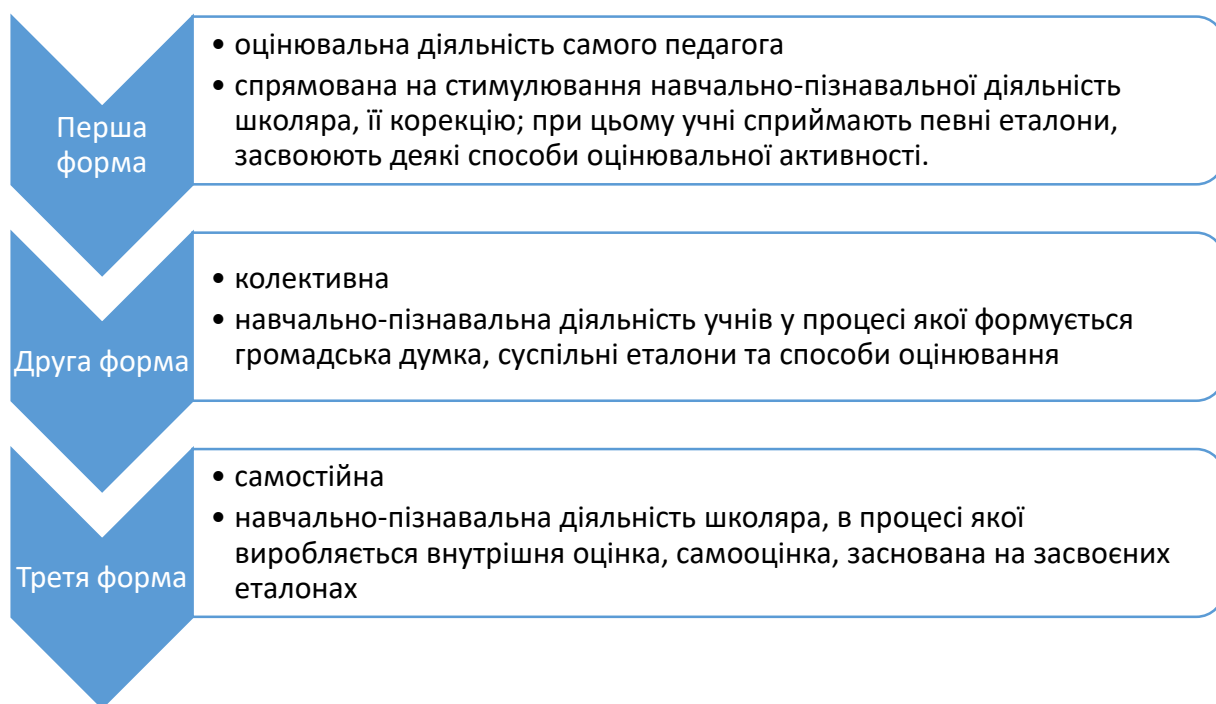
Оцінювання – процес співвідношення отриманих результатів і запланованих цілей [18].

Ш. Амонашвілі акцентував увагу на змістовній стороні оцінювання. Згідно з автором: "змістовна оцінка мотивує пізнавальну активність учнів, це процес співвіднесення результату діяльності з наміченими еталонами для встановлення рівня і якості просування в навчанні. Еталон – це зразок, який становить зміст навчання і підлягає засвоєнню учнями. Педагогу важливо навчити учня способам співвіднесення своїх знань з цим еталоном» [1, с.41].

На нашу думку, Ш. Амонашвілі заклав ідеї критеріального оцінювання, де оцінювання навчальних досягнень має відбуватися за задалегідь заданими критеріями або еталоном, зразком виконання завдання.

Критеріальне оцінювання – «процес, заснований на порівнянні навчальних досягнень учнів, з чітко визначеними, колективно виробленими, задалегідь відомими всім учасникам процесу критеріями, що відповідають цілям і змісту освіти, що сприяє формуванню навчально–пізнавальної компетентності учнів» [23, с. 147].

Формування вміння змістовної оцінки в учнів початкових класів Ш.Амонашвілі розглядає через три основні форми діяльності (рис. 1) [1, с. 42].

Рис. 1. Форми діяльності, що формують оцінювальну активність школярів (за Ш. Амонашвілі)

Згідно нової парадигми освітніх стандартів оцінювання покликане

стимулювати навчання, а не гальмувати його. Таким чином, на перший план виходить пошук такого підходу до оцінювання досягнень учнів, який дозволив би усунути негативні моменти в навчанні, сприяв би індивідуалізації процесу навчання, підвищення навчальної мотивації і самостійності учнів [34, с. 47].

Мета оцінки – це оцінювання як досягнень, так і процесу їх формування. Державний освітній стандарт передбачає комплексний підхід до оцінки і використання різноманітних методів і форм оцінювання. Основний акцент робиться на оцінку динаміки індивідуальних досягнень учнів в процесі освоєння програми [41, с. 26].

Функції оцінювання:

- навчальна – ця функція оцінки передбачає не стільки реєстрацію наявних знань, рівня навченості учнів, скільки додаткове розширення фонду знань;

- «виховна – формування навичок систематичного і сумлінного ставлення до навчальних обов'язків» [41, с. 44];

- орієнтувальна – вплив на розумову роботу школяра з метою усвідомлення ним процесу цієї роботи і розуміння ним своїх знань;

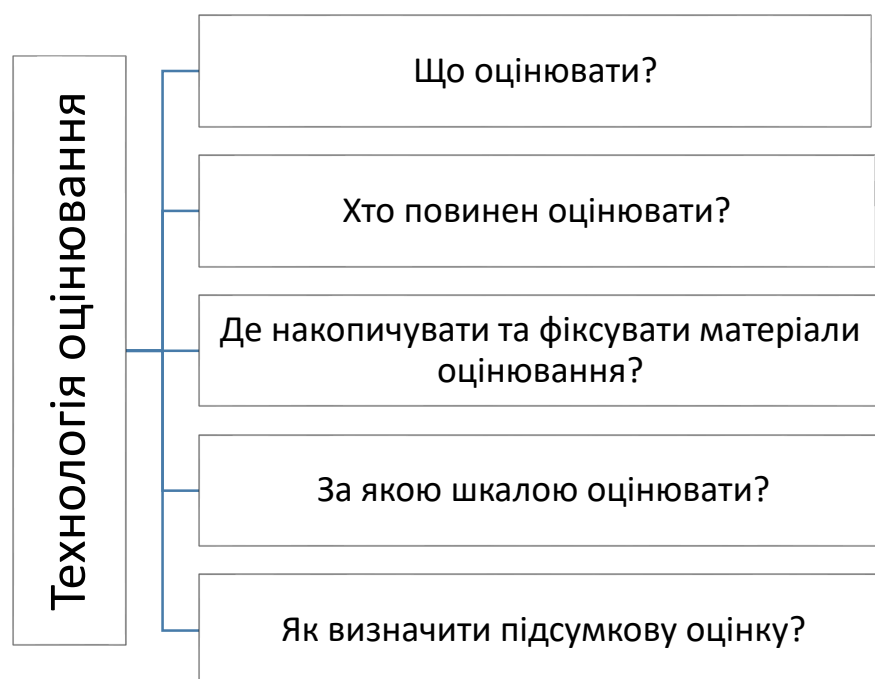
- «стимулююча – вплив на вольову сферу за допомогою переживання успіху чи неуспіху, формування домагань і намірів, вчинків і стосунків; формування в учнів адекватної самооцінки як особистісного утворення» [41, с.45];

- діагностична - безперервне відстеження якості знань учнів на різних етапах навчання, виявлення причин відхилення від заданої мети і своєчасна корекція; перевірка ефективності навчальної діяльності самого вчителя [41].

Психолого-педагогічні дослідження вітчизняних вчених [2; 3; 5; 9; 11; 20; 24; 32; 40] свідчать про те, що в оцінюванні педагогу необхідно відзначати всі успіхи, всі прояви впевненості і самостійності учня, створювати довірчі відносини між усіма учасниками освітнього процесу.

Нині переосмислюється система оцінювання досягнень учнів, і, в першу чергу, змінюються підходи до технології оцінювання (рис. 2). Для цього

оцінки мають слугувати для аналізу індивідуального прогресу і плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів, тобто бути рекомендаціями до дії [33, с. 6].

Рис. 2. Технології оцінювання

Основними складовими технологічного підходу до оцінювання є: розвиток в учнів умінь самоконтролю і самооцінки; фіксація результатів контролю в таблицях вимог попредметно; диференціація оцінки за спеціальною шкалою рівнів успішності [6, с. 328].

Технологія оцінювання – це технологія дії вчителя в ситуаціях оцінювання. Вона описується у вигляді алгоритмів та правил дії для кожного виду випадків: «що оцінювати», «хто оцінює», «де фіксувати результати», «за якими критеріями оцінювати», «як визначити підсумкову оцінку» [12, с. 89].

Зміна підходів до технології оцінювання пов'язана з новими результатами освітньої діяльності. Одним з пріоритетних напрямів у розвитку сучасної шкільної освіти є завдання створення об'єктивної, прозорої, відкритої системи оцінки якості освіти, яка поєднує в собі як зовнішню, так і внутрішню структуру, орієнтовану на нові якісні результати. Вченими розкрито зміст, функції та завдання оцінювання (Ш. О. Амонашвілі, К. Г. Делікатний, В. О. Онищук, В. М. Полонський та ін.), схарактеризовано якості результатів

пізнавальної діяльності учнів (С. У. Гончаренко, І. Я. Лернер, О. Я. Савченко, І. С. Якиманська та ін.).

Навчальні досягнення – є одночасно процес, і результат навчання, просування учня від попереднього рівня до нового рівня навчальної підготовки, заданим освітнім стандартом [15].

Основним об'єктом оцінки в умовах нового Держстандарту виступають плановані результати: особистісні (самовизначення, моральна орієнтація, смислоутворення), метапредметні (регулятивні, пізнавальні, комунікативні) і предметні (система опорних знань і система предметних дій) [26-27].

Особистісні результати навчання відображають готовність і здатність учнів до саморозвитку і особистісного самовизначення, виражаються через сформованість їх мотивації до навчання і цілеспрямованої пізнавальної діяльності, а також через здатність ставити цілі і будувати життєві плани і адекватно їх реалізовувати в соціумі [32, с.4].

Метапредметні виражаються в рівні сформованості надпредметних навчальних досягнень (універсальних навчальних дій), необхідних учню для організації самонавчання.

«Предметні результати включають освоєння учнями в ході вивчення навчального предмета умінь, специфічних для даної предметної галузі, розвиток загальної культури учнів, їх світогляду, ціннісно-сміслових установок, розвиток пізнавальних, регулятивних і комунікативних здібностей, готовності і здатності до саморозвитку і професійного самовизначення» [24, с. 193].

Новий результат вимагає нових способів оцінки досягнень. Таким чином, компетенції, як результат освіти, вимагають зміни освітніх технологій як способу формування компетенцій і зміни оціночних засобів, як інструменту доведення сформованості компетенцій [21].

Відповідно до наказу МОН України № 813 від 13. 07. 2021 року «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1 – 4 класів закладів загальної середньої освіти» основними

видами оцінювання результатів навчання учнів є:

- формувальне
- поточне
- підсумкове оцінювання
- державна підсумкова атестація [18].

Проте, на заході та в Україні спостерігається розбіжність щодо термінології оцінювання. На позначення оцінювання використовуються такі слова як *assessment* та *evaluation*. Українською мовою одним словом відмінності у значенні не передаються. Англійське *assessment* українською тлумачиться як «формувальне оцінювання» або «розвивальне оцінювання», а *evaluation* трактують як «підсумкове оцінювання» [15].

Проте аналіз західних джерел [8; 10; 15] дозволяє дійти висновку, що *assessment* та *evaluation* розділені чітко і зрозуміло. Так, ці дві форми оцінювання спрямовані на різні об'єкти: формувальне оцінює процес, а підсумкове – результат навчання. Формувальне і підсумкове оцінювання підпорядковані різним цілям: формувальне – підвищенню якості освіти, а підсумкове - оцінці якості освіти. Також вони відрізняються термінами застосування. Так, формувальне здійснюється у процесі навчання, а підсумкове може бути здійснене лише після завершення навчання.

Оцінювання, запропоноване МОН, ґрунтується на описовому формувальному оцінюванні, що дозволяє оцінити компетентності та рух учнів.

«Формувальне оцінювання – це інтерактивне оцінювання прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідно адаптувати освітній процес, опираючись на дані відстеження особистісного розвитку дітей та хід набуття ними навчального досвіду й компетентностей» [20, с. 37].

Принципи формувального оцінювання:

- центрованість на учня
- спрямовується вчителем
- різнобічна результативність
- визначається контекстом

- впливає на навчальний процес
- неперервність [12, с. 90].

Формувальне оцінювання є невід'ємною частиною процесу навчання і проводиться регулярно вчителем протягом чверті. Воно забезпечує безперервний зворотний зв'язок між учнем і вчителем без виставлення балів і оцінок, при цьому учень має право на помилку і її виправлення. Це дозволяє визначити можливості учня, виявити труднощі, допомогти в досягненні найкращих результатів, своєчасно коригувати навчальний процес [9].

Формувальне оцінювання ґрунтується не на кількісних та якісних показниках. Нова система оцінювання передбачає часте оцінювання, бажано на кожному уроці, наявність чітких критеріїв оцінювання кожної роботи, виходячи із запланованих результатів, що відповідають поставленим навчальним цілям уроку. Невід'ємною частиною цього процесу є формування здатності дітей самостійно оцінювати власний прогрес.

Підсумкове оцінювання проводиться для надання вчителям і батькам інформації про прогрес учнів під час завершення розділів/наскрізних тем навчальних програм і певного навчального періоду (чверть/семестр, навчальний рік, рівень середньої освіти) з виставленням балів і оцінок. Це дозволяє визначити і фіксувати рівень засвоєння змісту навчальної програми за певний період [21].

Результати позначаються словами або відповідними літерами:

- «початковий (П)»,
- «середній» (С),
- «достатній» (Д),
- «високий (В)» [23].

Отже, на основі узагальнень сучасних наукових досліджень нами конкретизовано поняття «оцінювання навчальних досягнень», як процесу, що ґрунтується на порівнянні навчальних досягнень молодших школярів із задалегідь визначеними критеріями, що відповідають цілям і змісту освіти, за якими вчитель контролює, направляє і мотивує учнів з метою активізувати

пізнавальний інтерес, підвищити самооцінку, і як наслідок, якість знань. Аналіз науково-методичної літератури дав змогу також уточнити поняття «навчальні досягнення», які розуміються нами як процес і результат навчання, просування учня від попереднього до нового рівня навчальної підготовки, заданого освітнім стандартом. Технологія оцінювання – це алгоритми та правила дій вчителя для кожного випадку оцінювання, що описується у вигляді такої системи: «що оцінювати», «хто оцінює», «де фіксувати результати», «за якими критеріями оцінювати», «як визначити підсумкову оцінку».

1.2. Психолого-педагогічні основи оцінювання в початковій школі

Під час організації процесу оцінювання в початковій школі повинні враховуватися низка психологічних і педагогічних особливостей. Виявлення психолого-педагогічних основ оцінювання навчальних досягнень молодших школярів є тією підставою, на якій будуються всі інші аспекти дослідження [37].

Розумовий розвиток дитини в школі здійснюється не тільки через предмет і методи навчання, а й за допомогою оцінки педагога. Характер педагогічної оцінки впливає на розвиток особистості учня. Педагогічна оцінка впливає як на інтелектуальну, так і на емоційно-вольову сферу школяра. У зв'язку з цим оцінка може виконувати орієнтуючу і стимулюючу функції. У психологічному аспекті особливо важлива саме стимулююча, мотиваційна функція педагогічної оцінки [38].

Особливу цінність для нашої роботи має ідея науковців про окремі мовленнєві висловлювання і звернення вчителя, які впливають на зміст і форму, швидкість і точність інтелектуальних процесів, а також на емоційно-вольову сферу молодшого школяра (переживанні ситуації успіху та неуспіху) [11].

Окремі оціночні фрази, слова опосередковують мотивацію навчальної діяльності, стимулюють когнітивний та особистісний розвиток учня.

Парціальні оцінки впливають на успішність навчання, на самооцінку особистості учня, його емоційно-вольову сферу, на індивідуальні характерологічні особливості й взаємини в дитячому колективі, класі.

Психолого-педагогічні аспекти вербального оцінювання є підґрунтям для формулювання мовленнєвих фраз формувального оцінювання навчальних досягнень молодших школярів, що можуть бути застосовані як оціночні звернення учителя в освітньому процесі [7, с. 337].

Рекомендовані формулювання таких оціночних фраз для випадків, якщо робота виконана бездоганно, якщо у роботі є деякі незначні помилки, якщо вчитель бажає емоційно підтримати здобувача освіти наведено в додатку А.

У розвиваючому навчанні оцінка повинна відображати не кількісний, а якісний результат процесу навчання і розвитку учнів. Психологи виділили основні принципи навчання без оцінок:

1) критеріальність – контроль і оцінка здійснюється на основі критеріїв, спільно вироблених з учнями, критерії чіткі та однозначні;

2) пріоритет самооцінки – оцінка виконаної роботи (ретроспективна) і оцінка майбутньої роботи (прогностична);

3) гнучкість та варіативність – контроль і оцінка передбачає використання різноманітних методів, інструментів оцінки індивідуальних і колективних результатів навчальної діяльності; бачення комунікативних здібностей учнів, вміння працювати в команді, мотивація до предмету, швидкість і стиль мислення; динаміка розвитку учня.

4) природність процесу контролю й оцінки – контроль, оцінка, спостереження повинні проводитися в природних, звичних умовах для школяра, це знижує напругу [11].

Розвиток особистості учня, його емоційно-вольової сфери, самооцінки детерміновано характером і формами оцінної діяльності вчителя. Потрібно відзначити, що з оцінкою пов'язані не тільки психологічні особливості, а й соціальні відносини учнів початкових класів.

Таким чином, спираючись на результати аналізу та узагальнення праць

вчених, які розглядаються оцінювання з психолого-педагогічних сторін, а також на дані сучасної педагогіки з питань оцінювання навчальних досягнень молодших школярів, ми виділили такі підходи і принципи оцінювання в початковій школі. Система оцінювання навчальних досягнень реалізує наступні основні підходи до вирішення проблеми:

- особистісно-орієнтований підхід, що спрямований на моніторинг і розвиток потенційних можливостей особистості кожного учня за допомогою використання різнорівневої диференційованої шкали оцінювання навчальних досягнень [13, с. 37-38];

- діяльнісний підхід, спрямований на найбільш повне виявлення можливостей та здібностей особистості в умовах організації самостійної продуктивної діяльності учня;

- гуманний підхід, спрямований на розвиток особистості школяра, врахування його потреб та індивідуально-психологічних особливостей;

- здоров'язберігаючий підхід, що забезпечує виконання завдань збереження і зміцнення соціально-психологічного здоров'я дітей, шляхом створення сприятливого психологічного клімату в ситуації оцінювання [13, с. 39].

Реалізація названих підходів під час оцінювання сприяє підвищенню рівня пізнавальної активності учнів, навчальної мотивації, збереженню емоційної врівноваженості і впевненості у власних можливостях.

МОН України розробило і запропонувало до впровадження нову модель оцінювання для I класу [17]. Вона дозволяє оцінювати навчальні досягнення учнів в умовах компетентнісного підходу. Такий підхід є інновативним, і на теренах України не використовувався.

Новий підхід до оцінювання передбачає зміну акцентів мети навчання із запам'ятовування інформації на формування в учнів компетентностей. Діти будуть навчатися через практику тому, що знадобиться в житті. «Таке навчання передбачає не лише опанування академічних знань (з математики, мов, природничих наук тощо), а й так званих соціальних компетентностей

(уміння працювати в команді, вирішувати складні проблеми, пропонувати нові ідеї тощо)» [38].

Щоб впровадити нову модель, МОН затвердило Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у наказі №924 від 20 серпня 2018 року [17] та Методичні рекомендації щодо оцінювання учнів 2-го класу Нової української школи наказом №1154 від 27 серпня 2019 року [28].

Орієнтирами для спостереження та оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначені Держстандартом. Важливо не порівнювати дітей між собою, а порівнювати те, як дитина працювала протягом періоду, що оцінюється.

В основі формувального оцінювання має бути позитив. У МОН зазначають, що маленькі діти сприймають оцінку за завдання як оцінювання себе як особистості. Тому негативна оцінка для них – це негативне ставлення до себе особисто. Методичні рекомендації пропонують, як уникнути цього. Учителю рекомендується доброзичливо ставитися до учня та до його зусиль. Така система дозволяє підтримати слабших учнів [30; 33; 37].

Для здійснення формувального оцінювання робоча група МОН розробила Свідоцтво досягнень учня (додаток Б). Воно необхідне для того, аби учитель мав можливість надати батькам і учням зрозумілу та структуровану інформацію про те, що відбувалося протягом навчального року, чверті чи семестру.

У першій частині свідоцтва передбачена оцінка соціальних та робочих компетентностей. МОН пропонує зазначати в ньому інформацію щодо активності дитини на уроці, її самостійності у роботі, доброзичливості до інших та вміння залагоджувати конфлікти мирним шляхом. У другій частині свідоцтва компетентності за проявами на окремих предметах. Цінним є те, що навчальні досягнення мають виходити з моделей поведінки і процесу навчання дитини, а не з кількості допущених нею помилок та промахів. Компетентності оцінюються лише у позитивній термінології: «має значні успіхи», «демонструє

помітний прогрес», «досягає результатів зі сторонньою допомогою», «потребує значної уваги і допомоги» [14].

У першому та другому класах оцінювання в обох частинах має бути описовим. У третьому класі для оцінювання предметів учитель має право використовувати бальну систему оцінювання. Також Свідоцтво передбачає і поле для зворотного зв'язку з батьками.

Навчальні досягнення учнів других класів також підлягають формувальному і підсумковому оцінюванню. Оцінювання результатів навчання учнів других класів здійснюється вербально [16, с. 64].

Під час здійснення формувального оцінювання акцент має виставлятися на співвідношення роботи учня з тим, як він працював раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень, не забувати, що оцінюється робота учня, а не його особистість.

Вчитель може заповнювати індивідуальну картку на кожного учня, щоб зафіксувати його індивідуальний прогрес. Також учитель може розробити оцінювальний аркуш для класу, щоб визначати рівень засвоєння матеріалу відповідно до навчальної програми [38].

Як бачимо, формувальне оцінювання вимагає від вчителя переформатування стилю свого мислення з традиційно-авторитарного на інноваційно-демократичне. Так, вчитель має прагнути розкрити потенціал кожної дитини, а не перевіряти дитину на відповідність освітньому стандарту. Вчитель має позбавитися негативних суджень чи критики [20, с. 41]. Такий тип оцінювання має діагностувати сфери, які потребують покращення, і визначати шляхи його реалізації. Оцінювання передбачає розширену словесну характеристику успіхів та досягнень дитини для батьків. Вона може бути написана вчителем чи складена із заздалегідь підготовлених варіантів. Формувальне оцінювання зорієнтоване на оцінювання не результату, а процесу його досягнення. Нове формувальне оцінювання вимагає і нового сприйняття з боку батьків [36]. Отже, перехід до справжнього формувального оцінювання в українській школі вимагатиме серйозної зміни культурних норм,

педагогічних звичок і парадигм.

Основні етапи запровадження технології формувального оцінювання:

На I етапі (1-й клас) запровадження нової технології оцінювання учитель і учні звикають розрізняти оцінку будь-яких дій і відмітку за розв'язання навчального завдання. Здійснюється підготовча робота до самооцінювання. Діти навчаються оцінювати свої дії за алгоритмом (додаток 3), без поділу на рівні успішності. Учитель і учні звикають оцінювати кожен розв'язану задачу окремо, а не урок в цілому. Починаючи з 2-го класу визначається відмітка за кожен навчальну задачу. Учитель починає працювати з таблицею вимог (поки без учнів). Після проведення перевіркової роботи вчитель виставляє оцінки за кожне із завдань в таблицю вимог (в свої робочі матеріали). Відмітки в таблицю вимог виставляються по тій шкалі, яка прийнята в даному класі. Ці дані використовуються для відстеження того, як кожен учень справляється з програмними вимогами (наскільки він успішний) [12, с. 90].

На II етапі (2-й клас) вводиться таблиця вимог у спільне користування. Не тільки вчитель, а й діти навчаються визначати, яке вміння знадобилося в результаті виконання завдання. У таблицю вимог можна вже виставляти не тільки відмітки за завдання перевіркової роботи, але і за завдання, розв'язані в ході поточного контролю (на інших уроках).

На III етапі (3-й клас) вводиться право відмови від відмітки і право перездачі. Учні знайомляться із рівнями успішності. Учитель і діти навчаються визначати рівень завдання і рівень успішності за певними ознаками. При цьому учень зникає до відповідальності за свій вибір: він може попросити поставити отриману відмітку або перездати завдання перевіркової роботи. Таким чином діти навчаються визначати той рівень, на якому вони можуть і хочуть займатися на даний момент. Учитель починає застосовувати підсумкові оцінки і визначати відмітки. Учні ще не беруть участі у цьому, але механізм обрахунку балів їм пояснюється.

Етап IV (4-й клас) передбачає надання дітям можливості самостійно виводити свою підсумкову оцінку, вираховувати свою підсумкову оцінку [12,

с. 91].

В практиці початкової школи активно застосовуються такі техніки формувального оцінювання:

- 1) світлофор;
- 2) техніка піднятої руки;
- 3) однохвилинне есе;
- 4) дві зірки й побажання;
- 5) тижневий звіт;
- 6) сигнали рукою [14].

Отже, під час організації процесу оцінювання в початковій школі необхідно враховувати певні психологічні та педагогічні особливості. Зокрема, педагогічна оцінка впливає як на інтелектуальну, так і на емоційно-вольову сферу школяра, з нею пов'язані не тільки психологічні особливості, а й соціальні відносини учнів початкових класів. Реалізація особистісно-орієнтованого, діяльнісного, гуманного, здоров'язберігаючого підходів під час оцінювання сприяє підвищенню рівня пізнавальної активності учнів, навчальної мотивації, збереженню емоційної врівноваженості і впевненості у власних можливостях. У сучасній початковій школі запроваджено формувальне оцінювання, яке сприяє підвищенню рівня пізнавальної активності учнів, навчальної мотивації, збереженню емоційної врівноваженості і впевненості у власних можливостях. Для здійснення формувального оцінювання розроблено Свідоцтво досягнень учня. У першому та другому класах оцінювання описове, навчальні досягнення учнів других класів також підлягають формувальному і підсумковому оцінюванню, у третьому класі для оцінювання використовується бальна система, а в четвертому класі передбачено надання дітям можливості самостійно вираховувати свою підсумкову оцінку. Відповідно, перехід до справжнього формувального оцінювання в українській школі вимагатиме серйозної зміни культурних норм, педагогічних звичок і парадигм.

1.3.Здатність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання

У сучасний період відбувається модернізація системи оцінювання, продовжуються глобальні зміни в системі контролю та оцінки досягнень учнів і всі ці фактори стимулюють педагога знати сучасні тренди та технології в оцінюванні знань учнів.

Зміни в системі освіти, зокрема в системі оцінювання навчальних досягнень учнів, вимагають від педагога знань історії розвитку системи оцінювання, знань про сучасні методи контролю та оцінки навчальних досягнень, про особливості навчання без оцінок в першому класі, про особливості застосування формульовального та підсумкового оцінювання учнів початкової освіти [2; 39].

У професійній підготовці майбутніх педагогів початкової школи реалізація діяльнісного підходу є значущою та актуальною. Викладач закладу вищої освіти, це не суб'єкт, який повідомляє готову інформацію, а особистість, яка формує активні позиції особистості студента, спроможного самостійно оволодівати відповідними знаннями, вміннями і навичками. Викладач допомагає студенту активізувати самостійну пізнавальну діяльність, у виборі траєкторії навчання, в становленні студента як професіонала [35, с. 6].

Під педагогічною компетентністю зазвичай розуміють сукупність професійних і особистісних якостей, необхідних для успішної педагогічної діяльності, теоретичну і практичну готовність до здійснення педагогічної діяльності [29]. Щодо нашої теми дослідження у майбутнього вчителя початкової школи необхідно сформулювати професійну здатність для здійснення та застосування технологій оцінювання навчальних досягнень

Відповідно до професійного стандарту вчитель початкової школи повинен вміти виконувати такі трудові функції: навчальна, партнерської взаємодії, організації безпечного та здорового освітнього середовища, управління, безперервного професійного розвитку [24, с. 196].

Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання

учнів на засадах компетентнісного підходу за професійним стандартом педагога віднесена до навчальної функції. Для реалізації предметно-методичної функції вчитель початкової школи повинен мати знання щодо компетентнісного підходу до оцінювання результатів навчання учнів, умінь і навички здійснення процедур оцінювання результатів навчання учнів і їх моніторинг на засадах компетентнісного підходу [22].

У нашому дослідженні здатність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання трактуємо як складову навчально-методичної компетентності вчителя, що утворена системою знань, умінь і навичок здійснення процедур оцінювання результатів навчання учнів та їх моніторингу на засадах компетентнісного підходу.

Відповідно до професійного стандарту вчитель початкової школи повинен знати: принципи, методи і процедури оцінювання навчальних досягнень учнів; методи і засоби отримання зворотного зв'язку; методи і прийоми рефлексії, критерії оцінювання з урахуванням вікових особливостей молодшого шкільного віку [31].

Реалізація системно-діяльнісного підходу в професійній підготовці майбутніх учителів, орієнтованого на формування необхідних компетенцій у майбутнього педагога, оволодіння ним відповідними видами діяльності, в тому числі оцінюванням – є однією з важливих проблем педагогічної освіти.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури дав змогу розробити структуру і зміст компонентів здатності майбутніх вчителів початкової школи до оцінювання.

Здатність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання утворюють чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний.

Охарактеризуємо кожен з цих компонентів.

1. Мотиваційно-ціннісний компонент. Ми вважаємо, що професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи до формувального оцінювання навчальних досягнень учнів слід адаптувати до сучасних вимог

системи оцінювання.

Цей компонент містить:

- переконання в значущості формувального оцінювання;
- усвідомлення його як необхідної умови оптимального становлення системи оцінювання;
- націленість і прагнення здійснювати його творчо;
- визнання кожного учня суб'єктом навчальної діяльності та надання допомоги під час розв'язання проблем навчання;
- прагнення до творчості, самоосвіти і самооцінювання;
- внутрішні спонукання і мотивація до професії педагога початкової освіти [2].

Мотиваційно-ціннісний компонент є важливим етапом організації будь-якої діяльності, зокрема й педагогічної, за яким слідує когнітивний компонент.

2. Когнітивний компонент передбачає вдосконалення системи професійних знань, необхідних для здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів на засадах компетентнісного підходу.

Когнітивний компонент містить знання:

- сутності та значущості критеріального оцінювання в умовах оновленого змісту освіти;
- концептуальні ідеї технології оцінювання;
- структури, функції і принципи формувального оцінювання;
- планування та організації формативного та підсумкового оцінювання в початкових класах;
- технології розробки завдань з формувального та підсумкового оцінювання;
- впливу педагогічного оцінювання на розвиток і формування особистості учня [3, с. 136].

3. Діяльнісний компонент передбачає формування у студентів практичних навичок та вмінь здійснювати оцінювання та моніторинг навчальних досягнень учнів: правильне планування та організацію

формувального і підсумкового оцінювання в початкових класах, володіння технологіями розробки завдань з формувального і підсумкового оцінювання, аналіз результатів оцінювання і моніторингу, вміння організувати самооцінювання і взаємооцінювання в початковій школі [4, с. 12].

4. Рефлексивний компонент передбачає формування у студентів наступних умінь і навичок:

- вміння аналізувати контрольню-оцінювальну діяльність вчителя, з урахуванням вимог до оцінювання навчальних досягнень у початковій школі;

- мати навички виявляти та усвідомлювати труднощі і помилки, які виникають під час застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу;

- вміння проводити корекцію власної контрольню-оцінювальної діяльності;

- мати навички застосовувати зворотній зв'язок в оцінюванні навчальних досягнень [4, с.12].

Отже, ґрунтуючись на розроблену низкою авторів [2; 3; 7; 9] систему критеріїв оцінки рівня підготовки до професійно-педагогічної діяльності та відповідно до структурних компонентів здатності майбутнього вчителя початкової школи до оцінювання навчальних досягнень учнів, ми визначили такі критерії та показники даної здатності: емоційно-ціннісне ставлення до оцінювання (усвідомлення значення оцінювання для розвитку молодшого школяра, інтерес до діяльності оцінювання, орієнтація на педагогічне самовдосконалення); сформованість знань, необхідних для оцінки навчальних досягнень школярів (усвідомленість, повнота, глибина прояву, системність); технологічні вміння (володіння способами і прийомами контрольню-оцінювальної діяльності); рефлексивна поведінка (усвідомленість рефлексивних дій, адекватна самооцінка, вміння коригувати свою діяльність на основі рефлексії).

Таблиця 1.

**Рівні здатності студентів до здійснення оцінювання навчальних
досягнень учнів**

Компоненти готовності	Рівні		
	Оптимальний	Допустимий	Критичний
Мотиваційний- ціннісний	Студенти повністю усвідомлюють значимість і необхідність здатність до оцінювання вчителя початкової школи як умови їх успішного професійного становлення. Виявляють інтерес до оцінювання.	Здатність до оцінювання вчителя початкової школи вважають необхідною умовою успішного професійного становлення. Усвідомлюють значимість такої діяльності, але активного інтересу не виявляють.	Студенти не усвідомлюють значення здатності до оцінювання вчителя початкової школи у розвитку особистості молодшого школяра або усвідомлюють її значимість обмежено. Виявляють невеликий інтерес до діяльності оцінювання.
Когнітивний	Студенти знають і вміють контролювати і оцінювати навчальні досягнення школярів. Творчо володіють знаннями з оцінювання та реалізації компетентнісного підходу, які можуть переносити в нові умови.	Знання про контроль і оцінювання розширюються, осмислюються, частково систематизуються. Студенти майже не відчують труднощів у перенесенні знань на конкретні ситуації.	Знання неглибокі і уривчасті, студенти слабо орієнтуються в розумінні важливих понять «оцінка» і «оцінювання».
Діяльнісний	Студенти володіють сформованими вміннями оцінювати навчальні досягнення учнів; сприяють формуванню в учнів знань про критерії оцінки та самооцінки. У процесі суб'єкт-суб'єктних взаємин, з урахуванням індивідуальності школярів, створюють ситуацію успіху для кожного учня.	Вміння сформовані на репродуктивному рівні. Емоційно реагують на успіхи та невдачі школярів, дотримуються педагогічного такту. Визнають дитину суб'єктом навчальної діяльності, але у підсумку не завжди це реалізують.	Вміння студентів мотивувати оцінку з урахуванням індивідуальності школяра розвинені слабо. Вони не залучають молодших школярів до оцінювальної діяльності, зазнають труднощів у процесі оцінювання навчальних досягнень молодших школярів і виставляють неаргументовані оцінки.

Продовження таблиці 1

Компоненти готовності	Рівні		
	Оптимальний	Допустимий	Критичний
Рефлексивний	Студенти володіють об'єктивною самооцінкою знань, умінь і навичок здатності до оцінювання. Свідомо здійснюють рефлексивну діяльність.	Свідомо, але не регулярно здійснюють рефлексивну діяльність, завищують або занижують оцінку власної здатності до оцінювання.	Самооцінка власної здатності до оцінювання неадекватна. Не систематично здійснюють рефлексію.

На основі зазначених критеріїв були виявлені три рівні сформованості здатності до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів: оптимальний, допустимий, критичний, де кожен з компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний) розглядається в різному ступені розвитку [9]. Рівні здатності студентів до здійснення оцінювання навчальних досягнень представлені в таблиці 1.

Для реалізації контрольної–оцінювальної діяльності розглянемо якими професійно важливими якостями повинен володіти майбутній учитель початкової школи. Спираючись на аналіз навчально–методичної літератури, можна зробити висновок, що контрольна–оцінювальна діяльність учителя початкової школи має свою специфіку і це необхідно враховувати під час реалізації технології формування оцінювання. Вчені [22; 24; 32] виокремлюють компонентний склад групи контрольної–оцінювальної діяльності, необхідних майбутньому вчителю початкової школи, для реалізації технології оцінювання навчальних досягнень, який представлений у таблиці 2.

Для сучасної початкової школи надзвичайно важливо мати вчителя, здатного оцінювати навчальні досягнення учнів на максимально достатньому рівні, оскільки контроль та оцінка в освітньому процесі мають велике значення у формуванні особистості молодшого школяр. У зв'язку з цим виникає необхідність вдосконалення всієї системи професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, найважливішим компонентом якою є

його діяльність з оцінювання та контролю.

Таблиця 2.

**Групи контрольньо-оцінювальних умінь майбутнього вчителя
початкової школи для здійснення формувального оцінювання**

Групи умінь	Коротка характеристика структури умінь
Уміння виділяти мету, завдання і об'єкт контролю	<ul style="list-style-type: none"> - визначати мету контролю; - конкретизувати завдання контролю; - виявляти об'єкт контролю.
Уміння планувати формувальне оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> - мотивувати учнів під час навчальної діяльності; - встановлювати відповідність між цілями та критеріями оцінювання; - вміння визначати наявність необхідних знань для виконання навчальних дій; - здійснювати відбір критеріїв оцінювання відповідно до намічених цілей; - вибирати найбільш раціональні методи, форми, способи і засоби контролю.
Вміння організувати формувальне та підсумкове оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> - формувати і ставити запитання, дотримуючись їх чіткої логічної послідовності та наступності; - створювати високий рівень навчально-пізнавальної діяльності учнів під час перевірки їх знань; - урізноманітнити методи форми контролю в освітньому процесі; - підтримувати увагу учнів під час опитування, розподіляти увагу між класом в цілому; - бути уважним до відповіді учня; - залучати учнів до оцінювальної діяльності, формувати у них знання про критерії оцінки та вміння самооцінки; - створювати сприятливу атмосферу в процесі оцінювання учнів, дотримуватися педагогічного такту.
Вміння оцінювати завдання формувального оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> - володіти технологіями формувального оцінювання; - здійснювати аргументовану оцінку і проводити зворотний зв'язок; - оцінювати з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учня; - висловлювати результат оцінювання в описовій та знаковій формах.

Отже, зміни в системі освіти, зокрема в системі оцінювання навчальних досягнень учнів, стимулюють педагога знати сучасні тренди та технології в оцінюванні навчальних результатів учнів. Здатність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання трактуємо як складову навчально-методичної компетентності вчителя, що утворена системою знань, умінь і навичок здійснення процедур оцінювання результатів навчання учнів та їх моніторингу на засадах компетентнісного підходу. Здатність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання утворюють

чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний. Ми визначили такі критерії та показники: емоційно-ціннісне ставлення до оцінювання (усвідомлення значення оцінювання для розвитку молодшого школяра, інтерес до діяльності з оцінювання, орієнтація на педагогічне самовдосконалення); сформованість знань, необхідних для оцінювання навчальних досягнень школярів (усвідомленість, повнота, глибина прояву, системність); технологічні вміння (володіння способами і прийомами контрольної-оцінювальної діяльності); рефлексивна поведінка (усвідомленість рефлексивних дій, адекватна самооцінка, вміння коригувати свою діяльність на основі рефлексії). На основі визначених критеріїв і показників виявлені три рівні сформованості здатності до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів: оптимальний, допустимий, критичний.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

2.1. Педагогічні умови формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів

Поняття «педагогічні умови» розглядається як можливості змісту, методів, організаційних форм навчання для розв'язання завдань освіти [35; 39] та ін., а також як компонент педагогічної системи (освітнього та матеріально-просторового середовища), що забезпечує успішне функціонування і розвиток даної системи [2; 9] та ін.).

Оскільки наше дослідження направлено на виконання конкретного завдання, ми дотримуємося визначення Т. Бережинської і розуміємо під педагогічними умовами результат цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів, організаційних форм підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу [3-4].

Для визначення яким чином необхідно здійснювати відбір змісту, методів і організаційних форм навчання, ми проаналізували особливості формування здатності до оцінювання як системного особистісного утворення.

Серед умов, пов'язаних з мотиваційно-ціннісною сферою особистості майбутнього вчителя, виділяють особистий досвід майбутніх учителів у структурі освітньої ситуації, його перетворення і збагачення, а також перехід від усвідомлення особистісного сенсу досліджуваних дисциплін до реалізації самоорганізованої навчально-професійної діяльності [9]. Відповідно здійснення майбутніми учителями оцінювання власної навчальної діяльності і буде тим самим особистим досвідом, який на початковому етапі формування досліджуваної здатності має бути включений в структуру освітньої ситуації. Рефлексія цього досвіду дасть змогу майбутнім учителям усвідомити значення

вміння оцінювання в освітній діяльності, усвідомити сенс розвитку цього вміння, сенс спеціальної підготовки до розвитку вміння оцінювання у молодших школярів.

Незважаючи на те, що навчальна діяльність є провідною в молодшому шкільному віці і саме в цьому віці мають бути сформовані основні універсальні навчальні дії, що забезпечують цю діяльність, період початку навчання у ЗВО також є сенситивним для розвитку умінь вчитися. Це обумовлено тим, що в цей період відбувається зміна і посилення вимог, які пред'являє особистості майбутнього фахівця навчально-професійна діяльність. Це припущення висунуто і доведено вченими [16, с. 68].

Отже, однією з необхідних педагогічних умов формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів є цілеспрямований розвиток цього вміння в навчальній діяльності самих майбутніх учителів початкової школи.

Оскільки ми розуміємо здатність як системне особистісне утворення, для виявлення умов її успішного формування ми розглянули процес формування властивостей особистості в педагогічному процесі. Формування властивостей особистості ділиться на фази, кожна з яких включає період якісних змін у свідомості і період кількісних накопичень в сферах досвіду. При цьому для успішного розвитку якісного новоутворення особистості необхідно сформувати мотиви здійснення певної діяльності, забезпечити студентів знаннями, які стануть ресурсами для здійснення діяльності, створити умови для придбання досвіду здійснення діяльності і, нарешті, стимулювати саморозвиток сформованої якості [19, с. 114-115].

Отже, наступна педагогічна умова – це поступове формування здатності до оцінювання в аспектах компетентнісного підходу.

На наш погляд, кожен етап формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів повинен забезпечувати певний результат. Таким результатом є рівень сформованості досліджуваної здатності. У своїй роботі ми виділили три рівні здатності до оцінювання.

Критичний рівень, що є недостатнім вмінням здійснення оцінювання навчальних досягнень в навчальній діяльності самого студента; допустимий рівень, який передбачає сформованість умінь виконувати окремі прийоми оцінювальної діяльності на основі теоретичних знань і життєвого досвіду; оптимальний рівень, який передбачає, що майбутній учитель здатен здійснювати оцінювальну діяльність на засадах компетентнісного підходу.

Поставлена мета конкретизується такими завданнями:

- 1) формування у студентів цілісного уявлення про технології оцінювання на засадах компетентнісного підходу;
- 2) удосконалення практичних навичок здійснення формувального оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів;
- 3) розвиток мотивації до оволодіння педагогічною майстерністю в галузі оцінювання.

Відповідно до рівнів було виділено три етапи формування здатності до оцінювання: підготовчий, загальнопрофесійний і спеціально професійний.

Мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний компоненти є структурними компонентами професійної здатності майбутніх учителів початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів. Кожен з цих компонентів формується не ізольовано один від одного, а у взаємозв'язку.

Реалізація когнітивного компоненту забезпечується введенням в навчальний процес розробленого нами освітнього модулю «Технології оцінювання на засадах компетентнісного підходу», метою якого є – удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів до оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах оновленого змісту освіти в початковій школі. До змісту модулю увійшли теоретичні питання оцінювальної діяльності вчителя початкових класів та практичні завдання, спрямовані на формування навичок та умінь щодо формувального та підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів.

В результаті вивчення даного модулю студенти отримують знання про

методологію оцінювання на засадах компетентнісного підходу; про її цілі, завдання і принципи; її структуру і зміст; про норми і критерії оцінки результатів навчальної діяльності в початковій школі, про механізм виставлення оцінок, складання портфоліо, про особливості взаємооцінювання та самооцінювання, про вплив оцінки педагога на формування самооцінки молодшого школяра; про інноваційні методи і прийоми оцінки навчальних досягнень молодших школярів. На наш погляд, найважливішим результатом є освоєння студентами технології створення завдань формувального та підсумкового оцінювання.

У системі формування здатності до оцінювання майбутніх учителів початкової школи важлива роль належить педагогічній практиці, яка є значущою частиною формування діяльнісного компоненту і забезпечує поєднання теоретичної підготовки з їх практичною діяльністю [24, с. 194].

Формування рефлексивного компоненту може здійснюватися через всі форми і види організації навчальних занять. На заняттях організовується контроль і самоконтроль знань студентів в галузі формувального та підсумкового оцінювання, проводиться самооцінювання студентами власного рівня знань, умінь і навичок. Зіставлення, порівняння оцінки викладача і самооцінки студента сприяє формуванню адекватного оцінювання, удосконалюються професійні навички та вміння студентів щодо оцінювання на засадах компетентнісного підходу [24].

Оскільки поетапне формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів як властивості особистості передбачає придбання знань і накопичення досвіду діяльності на кожному етапі, то визначаємо необхідну педагогічну умову – це набуття досвіду оцінювальної діяльності молодших школярів.

Для поетапного формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання необхідно забезпечити накопичення позитивного досвіду діяльності. Позитивний досвід має велике значення для формування властивостей особистості, так як він забезпечує позитивні психічні стани, які

закріплюються у властивостях особистості [34, с. 111-112]. Позитивний досвід необхідний для формування здатності в цілому, а також має особливе значення для окремих її компонентів. Для формування мотиваційно-ціннісного компонента необхідно забезпечити досвід навчальної діяльності, в якій включено вміння самоконтролю, досвід педагогічної діяльності і рефлексію цього досвіду. Принципове значення досвіду діяльності визначаємо для діяльнісного компоненту. Оскільки педагогічна діяльність містить проєктувальну, конструктивну, організаторську, комунікативну і гностичну, в процесі навчання необхідно забезпечити придбання позитивного досвіду в кожному виді діяльності. Досвід проєктувальної та конструктивної діяльності може бути отриманий під час виконання практичних завдань з проєктування засобів оцінювання молодших школярів. Досвід гностичної діяльності майбутні вчителі набувають під час спостережень за оцінювальною діяльністю колег і діяльністю самих школярів під час педагогічної практики, а також в процесі дослідницької діяльності. Організаторська і комунікативна діяльність передбачають спілкування з іншими учасниками освітнього процесу, тому для набуття досвіду в цих видах діяльності необхідні форми і методи роботи на заняттях у ЗВО, що імітують реальні умови проведення уроку в школі [2].

Формування рефлексивного компоненту передбачає також рефлексію досвіду оцінювальної діяльності і своєї свідомості. Відповідно, наступна необхідна умова успішного формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів – це спеціально організована діяльність з розвитку оцінювальних умінь в навчальній діяльності студентів.

Таким чином, успішне формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів забезпечується такими педагогічними умовами: поступове формування здатності до оцінювання на засадах компетентнісного підходу; спеціально організована діяльність з розвитку оцінювальних умінь в навчальній діяльності студентів; набуття студентами позитивного досвіду оцінювальної діяльності молодших

школярів.

2.2. Організація та хід експериментального дослідження

Відповідно до мети дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів, було проведено емпіричне дослідження.

Дослідження проводилося в кілька етапів.

Констатувальний етап експерименту мав на меті дослідження вихідного рівня сформованості здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів.

Формувальний етап експерименту мав на меті реалізацію обґрунтованих педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до оцінювання на засадах компетентнісного підходу.

Контрольний етап експерименту мав на меті перевірку та аналіз результатів дослідження.

Констатувальний етап експерименту проводився на базі педагогічного університету Херсонського державного університету серед 43 студентів 4 курсу напряму підготовки «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання.

На констатувальному етапі експерименту нами вирішувалися такі завдання:

- 1) підбір і розробка анкетування,
- 2) виявлення вихідного рівня професійної здатності студентів до здійснення оцінювання,
- 3) за результатами отриманих даних аналіз рівня сформованості здатності студентів до оцінювання на засадах компетентнісного підходу.

Для проведення констатувального етапу була розроблена анкета «Дослідження здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів» (додаток В). Анкета містить 11 запитань

відкритого, закритого та комбінованого типу.

Аналіз результатів анкетування, показав, що не всі респонденти мають високу мотивацію до професії вчителя. На запитання «оцініть ваш інтерес до професії вчителя» 74% зазначили, що у них високий інтерес, 25% середній рівень інтересу до професії вчителя.

На запитання «чи проявляєте ви інтерес до формувального оцінювання?» 85% відповіли позитивно, 3% негативно і 12% – не змогли відповісти.

Під час самооцінювання рівня розуміння оцінювання на засадах компетентнісного підходу 20% відзначили високий рівень, 77% середній і 3% низький рівень.

На запитання «чи маєте ви практичний досвід застосування формувального або підсумкового оцінювання в школі?» обрали відповідь «Так», тобто 57% мають досвід застосування і 43% вибрали відповідь «Н», тобто вказали на відсутність досвіду застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу в школі.

Щоб визначити наявність практичного досвіду застосування формувального оцінювання було поставлено запитання: «оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з формувального оцінювання (3–максимальне, 2 середнє, 1–мінімальне значення)». 20% респондентів обрали максимальне значення, 51% вказали на середнє значення, 14% обрали мінімальне значення і 15% вказали на відсутність досвіду розробки завдань з формувального оцінювання.

Для виявлення наявності практичного досвіду з підсумкового оцінювання було поставлено запитання: «оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з підсумкового оцінювання (3–максимальне, 2 середнє, 1–мінімальне значення)». 11% респондентів обрали максимальне значення, 48% вказали на середнє значення, 14% вибрали мінімальне значення і 27% вказали на відсутність досвіду розробки завдань з підсумкового оцінювання.

Щоб визначити рівень здатності до застосування оцінювання на засадах

компетентнісного підходу було поставлено наступне запитання: «як ви оцінюєте вашу здатність до застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу?». Відповіли позитивно 65% респондентів, 12% вказали, що не готові і 23% не змогли відповісти.

На запитання «як ви оцінюєте ваш рівень знань, умінь і навичок оцінювання на засадах компетентнісного підходу?» високо оцінили себе 14%, на середній рівень вказали 77% і вказали низький рівень 9% респондентів.

На запитання «чи вважаєте ви технологію формувального оцінювання ефективною?» Відповідь «Так» обрали 72%, відповідь «Ні» обрали 26%, «важко відповісти» обрали 2%.

Аби виявити пропозиції респондентів щодо поліпшення підготовки майбутніх вчителів початкової школи до здійснення оцінювання на засадах компетентнісного підходу, було поставлено запитання, де респонденти могли вибрати варіанти відповідей або написати власні пропозиції. Пропозицію про необхідність проведення майстер класів та семінарів, тренінгів з критеріального оцінювання обрали 57%. Пропозицію про те, що потрібно запрошувати зарубіжних педагогів для обміну досвідом обрали 23%. На необхідність застосування елементів формувального та підсумкового оцінювання на заняттях у ЗВО вказали 14%. На необхідність більше проводити спецсемінари вказали 6%.

Таким чином, ми можемо констатувати, що традиційна професійна підготовка студентів до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу потребує вдосконалення в теоретичному і практичному аспектах. За результатами констатувального етапу експерименту ми виявили необхідність вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень школярів.

Наступним етапом нашого дослідження було проведення формувального етапу експерименту. На даному етапі ми реалізовували завдання з апробації педагогічних умов формування здатності майбутнього

вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів.

В експериментальній групі поетапно реалізувалася розроблена нами система педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу. Реалізуючи систему обґрунтованих педагогічних умов, ми враховували, що потрібно розглядати професійну підготовку як цілісну систему педагогічної підготовки. Саме в цілісній системі професійної педагогічної підготовки формуються професійні компетенції, необхідні для реалізації контрольної–оцінювальної діяльності. На етапі формувального етапу експерименту вдосконалювали вміння оцінювання студентів за допомогою вивчення навчального модулю «Технології оцінювання на засадах компетентнісного підходу».

Ми використовували різні інтерактивні методи навчання студентів. Пропонуємо матеріали теми № 4 «Планування та організація формувального оцінювання в початкових класах».

Мета даної теми: розвиток професійної компетенції з планування та організації формувального оцінювання.

Розглянуті проблемні питання:

1. Процес формувального оцінювання в діяльності вчителя.
2. Завдання та етапи формувального оцінювання.
3. Ефективність формувального оцінювання.
4. Формувальне оцінювання в індивідуальній, парній та груповій роботі.
5. Аналіз результатів формувального оцінювання.

Для розвитку навичок формувального оцінювання студентам були запропоновані зразки комунікативних формулювань (додаток А).

Робота зі студентами містила низку етапів. Перший етап роботи був спрямований на формування мотиваційно–ціннісного компоненту. На даному етапі ми пропонували студентам блок завдань для формування інтересу й мотивації до категорії формувального оцінювання. Студенти дискутували на тему: «Формувальне оцінювання. За і проти», визначали цілі формувального

оцінювання, проводили порівняльний аналіз традиційного та формувального оцінювання.

Приклади експериментальної роботи студентів:

1) проаналізуйте особливості застосування формувального оцінювання в сучасній початковій школі,

2) якими якостями повинен володіти майбутній учитель початкової школи для ефективної реалізації оцінювання,

3) визначте основні напрями своєї навчальної діяльності, які допоможуть вам підвищити рівень компетенцій з формувального оцінювання,

4) проведіть порівняльну характеристику традиційного і формувального оцінювання,

5) перерахуйте позитивні сторони формувального оцінювання в початковій школі,

6) спрогнозуйте появу труднощів формувального оцінювання у вашій майбутній педагогічній діяльності,

7) визначте критерії, за якими ви будете оцінювати свій рівень сформованості навичок формувального оцінювання,

8) наведіть приклади цитат вчених, педагогів про проблему оцінювання навчальних досягнень,

9) напишіть есе на тему «Роль оцінювання в житті учня початкових класів».

У процесі даної роботи у студентів формувався мотиваційно-ціннісний компонент, інтерес до формувального оцінювання, позитивне ставлення до оцінювальної діяльності вчителя початкової школи, вміння прогнозувати перспективи та роль формувального оцінювання у своїй майбутній професійній педагогічній діяльності.

На другому етапі здійснювалося формування когнітивного компоненту. З цією метою на заняттях зі студентами обговорювалися такі питання:

1) Яких компетенцій мені не вистачає для формувального оцінювання?

2) Який мій рівень розуміння формувального оцінювання?

3) Що мені необхідно зробити, аби успішно здійснювати оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу?

Для формування когнітивного компоненту студенти активно брали участь у всіх видах занять навчального модулю.

Таким чином, всі компоненти здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів тісно взаємопов'язані і формування їх не може бути фрагментарним, наприклад, рефлексивний компонент присутній протягом усього періоду навчання. Ми в даному параграфі наводимо лише елементи, фрагменти занять і завдань спрямованих на професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів. Це цілісний процес, який охоплює не тільки окремий модуль «Технології оцінювання на засадах компетентнісного підходу», а й вивчення інших базових дисциплін, а також педагогічну практику студентів. Необхідну систему знань, умінь і навичок студентів до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу поглиблює та вдосконалює навчальний модуль «Технології оцінювання на засадах компетентнісного підходу».

2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження

Контрольний етап експериментальної роботи спрямований на перевірку ефективності педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів.

На даному етапі застосовувалася розроблена нами анкета «Дослідження здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів», а також практичні завдання (додаток Д).

43 студенти 4 курсу напряму підготовки «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання були поділені на контрольну (22 особи) та експериментальну (21 особа) групи.

Проведемо порівняльний аналіз отриманих результатів експериментальної та контрольної груп. За результатами анкетування

спостерігаються зміни в мотивації та інтересу до професії вчителя. На запитання «оцініть ваш інтерес до професії вчителя» якщо на початку дослідження 74% відзначили високий інтерес до професії, то в кінці ми бачимо, що цей показник збільшився і на рівень високого інтересу вказали 85% студентів. На середній рівень інтересу вказали всього 14%, ми спостерігаємо зниження середнього рівня і підвищення високого рівня інтересу до професії вчителя. Це свідчить про підвищення мотиваційного компоненту до своєї професії. У контрольній групі на кінець експерименту спостерігається несуттєве підвищення інтересу. Потрібно відзначити, те що ніхто з респондентів не вказав на низький рівень інтересу до професії (таблиця 3).

Таблиця 3.

Результати відповідей «Оцініть ваш інтерес до професії вчителя»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Оптимальний	75%	85%	66%	67%
Допустимий	25%	15%	44%	33%
Критичний	-	-	-	-

Таблиця 4.

Результати відповідей «Чи проявляєте ви інтерес до формувального оцінювання?»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Так	85,7%	85,7%	77,8%	66,7 %
Ні	2,9%	-	-	-
Важко відповісти	11,4%	11,4%	22,4%	33,3%
Інше	-	2,9%	-	-

На за питання «Чи проявляєте ви інтерес до формувального оцінювання?» відповіді студентів експериментальної групи до і після експерименту не змінилися, тобто 86% відзначили, що проявляють інтерес до формувального оцінювання, не змогли відповісти 12% і 2% вибрали відповідь інше, на негативну відповідь «Ні» ніхто з респондентів не вказав. У контрольній групі спостерігається незначне підвищення інтересу до критеріального оцінювання (таблиця 4).

На запитання «Оцініть ваш рівень розуміння оцінювання навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу» відповіді студентів засвідчили, що в експериментальній групі значно підвищився когнітивний компонент, у 28,6% студентів рівень розуміння оцінювання навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу підвищився і відбулося зменшення кількості респондентів із середнім і низьким рівнем розуміння критеріального оцінювання. У контрольній групі спостерігається незначне підвищення результатів (таблиця 5).

Таблиця 5.

Результати відповідей «Оцініть ваш рівень розуміння оцінювання навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Оптимальний	20%	48,6%	16,7%	11,1%
Допустимий	77,1%	51,4%	72,2 %	83,3%
Критичний	2,9%	-	11,1%	5,6%

На запитання «Чи маєте ви практичний досвід застосування формувального або підсумкового оцінювання в школі?» ствердно відповіли 57,1% і 42,9% студентів вказали, що не мають досвіду застосування формувального або підсумкового оцінювання в школі, на кінець експерименту ці дані залишилися незмінними. У контрольній групі також не відбулося

значних змін, 38,9% вказали, що мають і 61,9% не мають досвіду застосування формувального або підсумкового в школі.

Діяльнісний аспект професійної підготовки до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів досліджували за допомогою запитання «Оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з формувального оцінювання». Були отримані такі результати: 42,9% вибрали максимальне значення, 51,4% вказали на середнє значення, на відсутність досвіду розробки завдань з формувального оцінювання вказали 5,7% респондентів експериментальної групи. Аналізуючи досвід розробки завдань з формувального оцінювання, ми спостерігаємо що вибір максимального значення збільшилося на 22%. У контрольній групі всього 5,6% респондентів вибрали максимальне значення, 61,1% вказали на середнє значення, 5,6% вибрали мінімальне значення і 27,7% вказали на відсутність досвіду розробки завдань з формувального оцінювання. Дані контрольної групи свідчать про те, що студенти отримали допустимий практичний досвід розробки завдань з формувального оцінювання. Це ще раз підтверджує, що вивчення навчального модулю «Технології оцінювання на засадах компетентнісного підходу» впливає на формування діяльнісного компоненту та отримання практичного досвіду оцінювання навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу (таблиця 6).

Таблиця 6.

Результати відповідей «Оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з формувального оцінювання»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Оптимальний	20%	42,9%	16,7%	5,6%
Допустимий	51,4%	51,4%	38,8%	61,1%
Критичний	14,3%	-	5,6%	5,6%

Проаналізуємо формування досвіду з підсумкового оцінювання. На

запитання: «Оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з підсумкового оцінювання» в експериментальній групі ми отримали такі результати: відповіді по максимальному зачєнню вирости з 11,4% до 42,9%, це вказує на збільшення показника на 31,5%, що у студентів максимально сформувався досвід розробки завдань з підсумкового оцінювання, за середнім значенням ми можемо констатувати зростання показника з 48,6% до 54,3% з приростом 5,7%.

Отримані результати підтверджують, що запровадження педагогічних умов ефективно впливає на формування діяльнісного компоненту оскільки студенти отримують практичний досвід розробки завдань з підсумкового оцінювання. У контрольній групі також спостерігається незначне зростання, яке ймовірно пов'язане з вивченням оцінювання навчальних досягнень з інших суміжних дисциплін. У контрольній групі на максимальне значення вказали 11,1%, на середнє значення 55,6% і 33,3% обрали відповідь, що не мають досвіду розробки завдань з підсумкового оцінювання (таблиця 7).

Таблиця 7.

Результати відповідей «Оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з підсумкового оцінювання»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Оптимальний	11,4%	42,9%	5,6%	11,1%
Допустимий	48,6%	54,3%	38,9%	55,6%
Критичний	14,3%	-	11,1%	-

Для вивчення готовності до застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу було поставлено запитання: «Як ви оцінюєте вашу здатність до застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу?». В експериментальній групі, якщо на початок дослідження 65,7% вказали свою готовність, то на контрольному етапі цей показник виріс на 5,7% тобто це

71,4% респондентів, відповідь «Важко відповісти» вибрали 28,6%, відповідь «Не готовий» ніхто з респондентів не вибрав, що означає позитивне зростання в плані готовності до застосування критеріального оцінювання. У контрольній групі на початок дослідження готовність проявили 44,4%, в кінці ми спостерігаємо зниження на 5,5% – це 38,9% респондентів вибрали відповідь «готовий», не змогли відповісти 50%, за відповіддю «не готовий», ми спостерігаємо зростання показника з 5,6% до 11,1%. Таким чином, показник готовності до застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу в експериментальній групі підвищився, а в контрольній групі навпаки знизився (таблиця 8).

Таблиця 8.

Результати відповідей «Як ви оцінюєте вашу здатність до застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу?»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Оптимальний	65,7%	71,4%	44,4%	38,9%
Допустимий	11,4%	28,6%	50%	50%
Критичний	11,4%	-	5,6%	11,1%

Наступне запитання було спрямоване на дослідження формування компетенцій «Як ви оцінюєте ваш рівень знань, умінь і навичок оцінювання на засадах компетентнісного підходу?». Проаналізуємо результати експериментальної групи, на початку дослідження всього 14,1% респондентів високо оцінили рівень своїх компетенцій, а до кінця 45,7 респондентів вказали на високий рівень, тобто показник зріс на 31,6%, отже у студентів підвищився рівень знань, умінь та навичок з оцінювання навчальних досягнень учнів. За середнім рівнем ми спостерігаємо зниження від 77,2% до 54,3%, показники низького рівня в кінці експерименту відсутні. Таким чином, в експериментальній групі спостерігається зростання рівня професійних

компетенцій з оцінювання навчальних досягнень учнів. У контрольній групі показники свідчать про зворотне, на високий рівень ніхто не вказав, показники середнього рівня зросли з 66,7% до 72,2%, зріс низький рівень 11,1% до 27,8%. Якщо в експериментальній групі ми можемо констатувати позитивне зростання необхідних знань, умінь і навичок, в контрольній групі дані компетенції формуються повідбно (таблиця 9).

Таблиця 9.

Результати відповідей «Як ви оцінюєте ваш рівень знань, умінь і навичок оцінювання на засадах компетентнісного підходу?»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Оптимальний	14,1%	45,7%	22,2%	-
Допустимий	77,2%	54,3%	66,7%	72,2%
Критичний	5,7%	-	11,1%	27,8%

Таблиця 10.

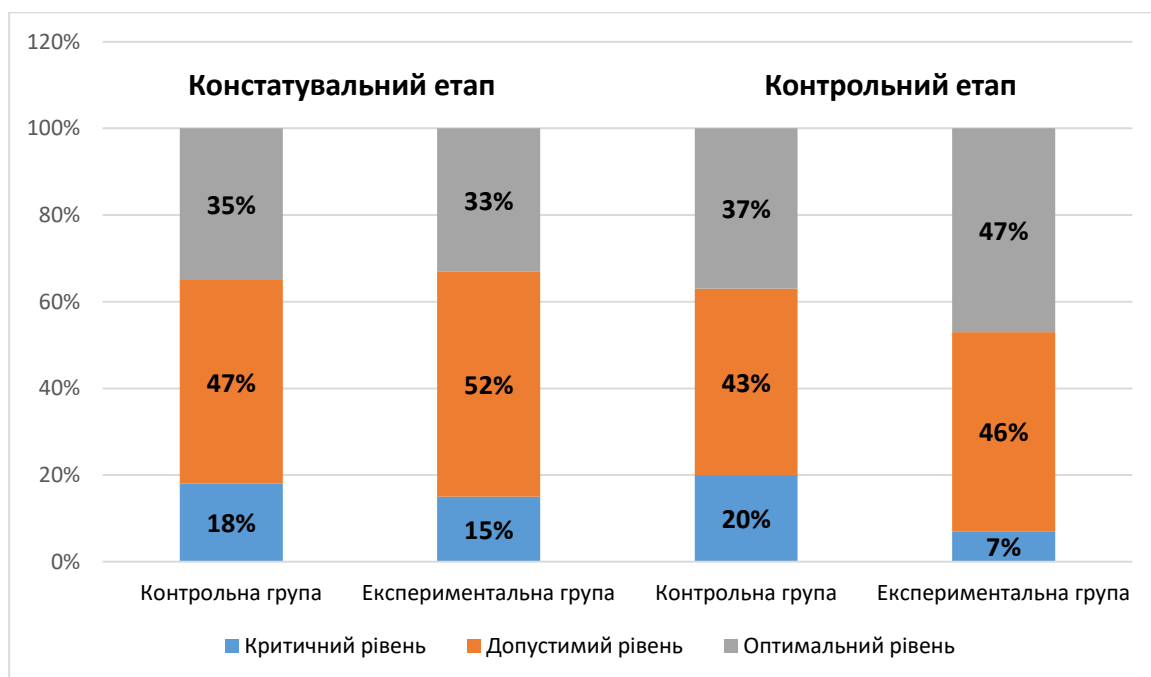
Результати відповідей «Чи вважаєте ви технологію формувального оцінювання ефективною?»

Рівень	Рівень інтересу до професії вчителя			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний	Контрольний	Констатувальний	Контрольний
Оптимальний	71,4%	71,4%	66,7%	55,6%
Допустимий	2,9%	28,6%	27,7%	27,8%
Критичний	25,7%	-	5,6%	16,6%

На запитання «Чи вважаєте ви технологію формувального оцінювання ефективною?» думки в експериментальній групі мало змінилися, 71,4% респондентів вважають ефективною технологію формувального оцінювання, 28,6% вибрали відповідь «Важко відповісти». У контрольній групі 55,6% вважають дану технологію ефективною, 16,6% вважають неефективною і

27,8% не змогли відповісти (таблиця 10).

Аналізуючи результати проведеного опитування та результатів виконання студентами практичних завдань, а також спостереження за діяльністю студентів під час навчання в ЗВО та практики в школі, ми можемо констатувати, що за багатьма показниками спостерігається позитивне зростання і динаміка здатності до оцінювання навчальних досягнень учнів у студентів експериментальної групи (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка змін сформованості здатності до оцінювання навчальних досягнень учнів

За даними рисунку 3 може констатувати, що в експериментальній групі більше студентів з оптимальним рівнем здатності до оцінювання з різницею на 10%, в контрольній групі – 37%, в експериментальній - 47%. Із допустимим рівнем в контрольній групі - 43%, а в експериментальній 46%. Критичний рівень у контрольній групі - 20%, а в експериментальній – всього 7%. Це підтверджує ефективність нашої структурно-змістовної моделі, тому що ми бачимо більш високі показники педагогічних здібностей в експериментальній групі.

Аналіз та оцінка результатів дослідно-експериментальної роботи дають змогу зробити висновок, що розроблені педагогічні умови формування

здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів є ефективними та експериментально перевіреними: у контрольній групі показники підвищилися несуттєво в межах 4-2%, а в експериментальній групі оптимальний рівень зріс на 14%, відповідно допустимий і критичний рівні знизилися на 6% і 8% відповідно.

По завершенню дослідження було поставлено запитання «Ваші пропозиції щодо покращення підготовки майбутніх учителів початкової школи до оцінювання на засадах компетентнісного підходу?». В експериментальній групі були отримані такі пропозиції:

1) проводити майстер класи та семінари, тренінги з формуального оцінювання - 57,1%.

2) запрошувати закордонних педагогів для обміну досвідом - 11,3%

3) застосовувати елементи формуального та підсумкового оцінювання на заняттях у ЗВО - 14,3%

4) більше проводити практико-орієнтовані спецсемінари - 17,3%.

У контрольній групі:

1) проводити майстер класи та семінари, тренінги з формуального оцінювання – 44,4%.

2) запрошувати закордонних педагогів для обміну досвідом - 22,2%.

3) застосовувати елементи формуального та підсумкового оцінювання на заняттях у ЗВО - 16,7%;

4) більше проводити практико-орієнтовані спецсемінари - 16,7%.

За даними пропозиціями ми можемо стверджувати, що більшість респондентів вважає важливим проведення майстер класів та семінарів, тренінгів з формуального оцінювання.

Теоретичний аналіз та проведене експериментальне дослідження дозволили сформулювати рекомендації щодо професійної підготовки студентів до оцінювання на засадах компетентнісного підходу.

1. Формування компетенцій студентів до оцінювання на засадах компетентнісного підходу розглядати як важливе завдання професійної

підготовки майбутніх учителів.

2. Під час формування компетенцій студентів до оцінювання на засадах компетентнісного підходу ефективно застосовувати технологію формувального оцінювання.

3. У процесі професійної підготовки майбутніх учителів до оцінювання на засадах компетентнісного підходу підтримувати та розвивати у студентів високий рівень мотивації до своєї професії, до педагогічної оцінювальної діяльності, до інноваційних технологій оцінювання та здатності до рефлексії.

4. Необхідно здійснювати підготовку майбутніх учителів початкової школи до оцінювання на засадах компетентнісного підходу на основі розроблених педагогічних умов: поступове формування здатності до оцінювання на засадах компетентнісного підходу; спеціально організована діяльність з розвитку оцінювальних умінь в навчальній діяльності студентів; набуття студентами позитивного досвіду оцінювальної діяльності молодших школярів.

5. Застосовувати на заняттях зі студентами більше практико-орієнтованих завдань, що навчають технологіям оцінювання.

6. Проводити додаткові спецкурси, майстер класи, семінари, тренінги для студентів за технологіями оцінювання навчальних досягнень учнів.

7. Активно використовувати сучасні інформаційні технології під час підготовки майбутніх учителів початкової школи до оцінювання на засадах компетентнісного підходу.

Проведене нами дослідження не вичерпує всіх проблем професійної готовності майбутніх педагогів до оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів на засадах компетентнісного підходу, оскільки процес формування у студентів компетенцій оцінювання навчальних досягнень учнів не закінчується у ЗВО, а триває в процесі самостійної педагогічної діяльності в початковій школі.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз та узагальнення результатів сучасних наукових досліджень дав змогу конкретизувати ключові терміни та поняття нашого дослідження. Зокрема, «оцінювання навчальних досягнень учнів» розуміємо як процес, що ґрунтується на порівнянні навчальних досягнень молодших школярів із задалегідь визначеними критеріями, що відповідають цілям і змісту освіти, за якими вчитель контролює, направляє і мотивує учнів з метою активізувати пізнавальний інтерес, підвищити самооцінку, і як наслідок, якість знань. Технологію оцінювання визначаємо як алгоритми та правила дій вчителя для кожного випадку оцінювання, що описується у вигляді системи: «що оцінювати», «хто оцінює», «де фіксувати результати», «за якими критеріями оцінювати», «як визначити підсумкову оцінку».

Нині переосмислюється система оцінювання досягнень учнів, і, в першу чергу, змінюються підходи до технології оцінювання, що пов'язано з новими результатами освітньої діяльності. Оцінювання в початковій школі ґрунтується на описовому формульованому оцінюванні, що дає змогу оцінити компетентності та рух учнів. Формульоване оцінювання здійснюється у процесі навчання і спрямоване на підвищення якості освіти, а підсумкове оцінювання може бути здійснене лише після завершення навчання та спрямоване на оцінку якості освіти.

2. Перехід до оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу вимагає серйозної підготовки майбутніх учителів початкової школи для здійснення ефективної оцінювальної діяльності. Здатність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання трактуємо як складову навчально-методичної компетентності вчителя, що утворена системою знань, умінь і навичок здійснення процедур оцінювання результатів навчання учнів та їх моніторингу на засадах компетентнісного підходу. Досліджувану якість утворюють чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний (емоційно-ціннісне ставлення до оцінювання), когнітивний (сформованість знань, необхідних для оцінювання навчальних досягнень

школярів), діяльнісний (технологічні вміння контрольно-оцінювальної діяльності) та рефлексивний (рефлексивна поведінка). На основі визначених критеріїв і показників виявлені три рівні сформованості здатності до оцінювання навчальних досягнень: оптимальний, допустимий, критичний.

3. Успішне формування здатності майбутнього вчителя до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів забезпечується такими педагогічними умовами: поступове формування здатності до оцінювання на засадах компетентнісного підходу; спеціально організована діяльність з розвитку оцінювальних умінь в навчальній діяльності студентів; набуття студентами позитивного досвіду оцінювальної діяльності молодших школярів.

4. Експериментальна перевірка ефективності обґрунтованих педагогічних умов здійснювалася за допомогою емпіричного дослідження. За результатами констатувального етапу експерименту ми виявили необхідність вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень школярів. Під час формувального етапу експерименту були впровадженні визначені педагогічні умови. Процес підготовки майбутніх учителів до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів охоплював спеціально розроблений навчальний модуль, а також вивчення базових теоретико-методичних дисциплін і педагогічну практику студентів. Необхідну систему знань, умінь і навичок студентів до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу поглиблював і вдосконалював навчальний модуль «Технології оцінювання на засадах компетентнісного підходу».

Аналіз та оцінка результатів дослідно-експериментальної роботи дають змогу зробити висновок, що розроблені педагогічні умови формування здатності майбутнього вчителя початкової школи до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів є ефективними та експериментально перевіреними: у контрольній групі показники підвищилися несуттєво в межах 4-2%, а в експериментальній групі оптимальний рівень зріс на 14%, а допустимий і критичний рівні знизилися на 6% і 8% відповідно.

Проведене нами дослідження не вичерпує всіх проблем професійної підготовки майбутніх учителів до здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів, оскільки процес формування у студентів відповідних компетенцій не завершується у ЗВО, а триває в процесі самостійної педагогічної діяльності в початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвілі Ш.О. Школа життя / Пер. з рос. Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К. Реріха, 2002. 170 с.
2. Біляковська О. Дидактичні вимоги до організації контрольної діяльності майбутнього вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* № 8 (Ч. 2). 2013. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2014/8_2/4.pdf
3. Бережинська Т. В. Готовність вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* 2002, № 2. С.134-138.
4. Бережинська Т. В. Формування готовності майбутнього вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 « Теорія та методика професійної освіти». Київ, 2007. 24 с.
5. Біляковська О. Дидактичні вимоги до організації контрольної діяльності майбутнього вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8. С. 20–28.
6. Біляковська О. Константи гуманної педагогіки в оцінюванні навчальних досягнень учнів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск 53, 2015. С.327-332.
7. Біляковська О. Контрольно-оцінювальна діяльність учителя: теоретичні аспекти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Збірник наукових праць. 2013. Випуск 14. С. 336–340.
8. Борисенко І. Функції оцінювання навчальних досягнень учнів початкових шкіл Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 1. С. 35-40.
9. Глазова В. В. Виявлення готовності вчителя до контрольної діяльності. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/2_2011/3.pdf.
10. Головіна О. Навіщо та як учням оцінювати себе. Закордонний досвід. *НУШ: Нова Українська школа*. Проект створений ГО "Смарт Освіта" у

партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". 30.08.2019 р. URL: <https://nus.org.ua/articles/navishho-ta-yak-uchnyam-otsinyuvaty-sebe-zakordonnyj-dosvid/>

11. Єфименко О. Психологічний чинник як складова системи оцінювання в початкових класах загальноосвітньої школи. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1035-psikhologichnij-chinnik-yak-skladova-sistemi-otsinyuvannya-v-pochatkovikh-klasakh-zagalnoosvitnoji-shkoli>

12. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. *Народна освіта*. 2017. С. 88-95.

13. Канівець Т.М. Основи педагогічного оцінювання: [навчальнометодичний посібник] Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. 102 с.

14. Коберник І. Оцінювання в Новій українській школі: ресурс для розвитку замість вироку. *НУШ: Нова Українська школа*. Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". 2018. URL: <https://nus.org.ua/view/otsinyuvannya-v-novij-ukrayinskij-shkoli-resurs-dlya-rozvytku-zamist-vyroku/>

15. Коберник І., Топол В. Оцінювання по-новому: як закордонний досвід оцінювання в початкових класах можна використати в Україні. *НУШ: Нова Українська школа*. Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". 02.05.2019 р. URL: <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-po-novomu-yak-zakordonne-otsinyuvannya-v-pochatkovyh-klasah-mozhna-vykorystaty-v-ukrayini/>

16. Козел Л. Особливості діяльності вчителя при застосуванні безбального оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10 (Ч. 1). С. 62–70.

17. Методичні рекомендації щодо формуального оцінювання учнів 1 класу (до листів МОН від 18.05.2018 № 2.2-1250 та від 21.05.2018 № 2.2-1255). *Міністерство освіти і науки України*: [офіційний веб портал]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%>

[B8%D0%BD%D0%B8/2018/05/21/Method.rekom.do-otsinyuvannya2018.doc.](https://imzo.gov.ua/2021/07/15/nakaz-mon-vid-13-07-2021-813-pro-zatverzhennia-metodychnykh-rekomendatsiy-shchodo-otsiniuvannia-rezul-tativ-navchannia-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/)

18. Наказ МОН України № 813 від 13. 07. 2021 року «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти». URL:

<https://imzo.gov.ua/2021/07/15/nakaz-mon-vid-13-07-2021-813-pro-zatverzhennia-metodychnykh-rekomendatsiy-shchodo-otsiniuvannia-rezul-tativ-navchannia-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/>

19. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

20. Онопрієнко О. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 4. С. 36–42.

21. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи (додаток до наказу МОН України від 19 серпня 2016 року № 1009) / Сайт МОН України. URL: <http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf>

22. Павлова С. Критеріальна система визначення рівнів сформованості оцінювальної компетентності вчителів початкових класів. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2014. II(17), Issue: 35. С. 73–77. URL:

http://www.seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/pavlov_s._o._c_riteriabased_system_for_determining_the_levels_of_development_of_assessment_of_competence_of_primary_school_teachers.pdf

23. Покрова С. Інноваційні технології оцінювання навчальних досягнень учнів нової української початкової школи. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. С. 143-148.

24. Покрова С. Підготовка вчителів у системі післядипломної освіти до формувального оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 4. С. 192-198.

25. Полонська Т. Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової

школи з іноземних мов у контексті компетентнісного підходу *Проблеми сучасного підручника*. 2019. Вип. 22. С. 224-237.

26. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти : Постанова КМУ від 24 липня 2019 р. № 688-р. *Верховна Рада України*: [офіційний веб портал]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>

27. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87. *Верховна Рада України*: [офіційний веб портал]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

28. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання учнів другого класу : Наказ МОНУ від 27 серпня 2019 р. №1154 [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrschool/08/29/2-klas-nush.pdf>

29. Про освіту: Закон України. Міністерство освіти і науки України : [офіційний веб портал]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

30. Про схвалення Концепції реалізації політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14.12.2016 р. № 988-р. *Верховна Рада України*: [офіційний веб портал]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>

31. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів ЗЗСО», «Вчитель ЗЗСО». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogoobgovorennya-proyekt-profstandartu-za-profesiyami-vchitel-pochatkovih-klasiv-zzso-vchitel-zzso>

32. Савченко О. Компетентнісний підхід як чинник модернізації змісту освіти. Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів: дидактико-методичні аспекти: Дайджест 2 / Укл. О. В. Онопрієнко.

Донецьк: Каштан, 2012, С. 3-9.

33. Савченко О. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. № 1/2. С. 3–7.

34. Савченко О. та ін., Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу: монографія. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2012. 192 с.

35. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів Матеріали всеукраїнської науково – практичної конференції «Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти». Полтава. 2001. 8 с.

36. Сидоренко В.В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна м. Київ, Україна. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>

37. Система оцінювання у Новій українській школі. URL: <https://vseosvita.ua/webinar/sistema-ocinuvanna-v-novijukrainskij-skoli-7.html>

38. Топол В. Як по-новому оцінюватимуть учнів перших класів. *НУШ : Нова Українська школа*. 2018. Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-po-novomu-otsinyuvatymut-uchniv-pershyyh-klasiv/>

39. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів К.: Магістр – S, 1998. 150 с.

40. Чудакова В.П. Психологічні засоби самовдосконалення (розвитку творчого потенціалу особистості. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект. Науково-методичний посібник. К.: ЛОГОС, 2001. С. 144-168.

41. Щербак О. І. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: навч.- метод. посіб. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2014. 136 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рекомендовані фрази вербального оцінювання в початковій школі

Якщо робота виконана бездоганно, доречними будуть такі фрази:

Супер	Неймовірно
Талановито	Фантастично
Дивовижно	Приголомшливо
Молодець	Ідеально виконано
Бездоганно	Краще не буває
Чудово	Неймовірно
Чудова робота	Оригінально
Чудова ідея	Так тримати
Прекрасно	Відмінний результат
Гарна робота	Бездоганна робота
Геніально	Відмінна робота
Гарна думка	У тебе все вийшло

Якщо у роботі є деякі незначні помилки, доречно використати наступні форми вербального оцінювання:

Ти робиш значні успіхи	Це дуже втішно
Добре впоралась/впорався	Продовжуй у тому ж дусі
Ти це зробила/зробив	У тебе дуже добре виходить
Рада/радий за тебе	Я знала/знав, що ти впораєшся
Ти швидко вчишся	Ти на правильному шляху
Твоя думка цікава	Значно краще

Якщо ви бажаєте емоційно підтримати здобувача освіти, скористайтесь такими формулюваннями:

Щодня тобі вдається усе краще	В тебе є прогрес
Ти сьогодні багато працювала/працював	Це дійсно щось неймовірне
Ти сьогодні гарно працюєш	Тепер ти зрозуміла/зрозумів цей матеріал
Тепер ти все зрозуміла/зрозумів	Це завдання вдалося найкраще
Старайся, ти можеш	Ти вдосконалюєшся
Тепер тебе ніщо не зупинить	Вже виходить добре
Цілком слушно	Це здорово
Отак правильно	Цього разу ти це зробила\зробив
Набагато краще	Ти перевершила\перевершив себе
Ти рухаєшся у правильному напрямку	Ти докладаєш багато зусиль – у тебе все вийде

Свідоцтво досягнень учня початкової школи

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

М'я та прізвище учня / учениці _____
 навчальний рік _____ Звіт (проміжний) підсумковий _____ клас _____
 назва закладу освіти _____

Характеристика особистих досягнень	має значні успіхи	демонструє помітний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	ще потребує уваги і допомоги
Виявляє інтерес до навчання				
Активно працює на уроці				
Ставить запитання про нове, незрозуміле				
Виявляє старанність у навчанні				
Працює зосереджено				
Виявляє самостійність у роботі				
Доброчинливо ставиться до оточуючих				
Співпрацює з іншими дітьми				
Вирішує конфлікти мирним шляхом				
Знаходить успішні шляхи вирішення проблем				
Дотримується правил поведінки під час уроку, гри, відпочинку				
Бере відповідальність за свої дії				

Характеристика особистих досягнень	має значні успіхи	демонструє помітний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	ще потребує уваги і допомоги
Українська мова, мова корінних народів та національних меншин (мова навчання)				
Уважно слухає і розуміє коротке висловлення				
Вступає в діалог на теми, які викликають зацікавлення				
Дотримується правил спілкування: привітання, прощання, подяка, прохання, запитання				
Зрозуміло висловлює власні потреби, відчуття, спостереження				
Знає всі літери алфавіту, читає вголос доступні тексти (дідими словами і складами) з відповідною інтонацією				
Розуміє фактичний зміст прочитаних простих коротких текстів				
Висловлює власне ставлення до прочитаного				
Виявляє інтерес до читання, відповідає на запитання, про що (про кого) любить читати				
Називає і розбірливо пише всі рукописні малі й великі літери алфавіту				
Списує слова і речення з друкованого і рукописного тексту				
Пише під диктування слова (в яких написання збагається зі звуками), до 5 речень з 3-4 слів				
Математика				
Додає і віднімає числа у межах 10				
Лчить об'єкти і записує числа у межах 100				
Порівнює числа у межах 100				
Розв'язує прості задачі на знаходження суми, різниці двох чисел				
Розв'язує прості задачі на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницею порівняння				
Орієнтується у просторі, пояснює розташування предметів				
Визначає геометричні форми предметів				
Вимірює довжину об'єктів за допомогою підручних засобів, лінійки				

Характеристика особистих досягнень	має значні успіхи	демонструє помітний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	ще потребує уваги і допомоги
Я досліджую світ				
Цікавиться темами, що вивчаються, виявляє допитливість до навколишнього світу				
Розповідає про себе, свою сім'ю, місце проживання				
Дотримується правил поведінки в громадських місцях, на природі				
Дотримується правил безпеки під час різних видів діяльності				
Встановлює найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі				
Проводить найпростіші спостереження і дослідження у навколишньому світі				
Технології				
Пропонує і втілює власні творчі ідеї				
Належним чином користується матеріалами та інструментами				
Планує дії та виготовляє власний виріб				
Мистецтво				
Висловлює своє ставлення до мистецьких творів				
Охоче бере участь у спільних співках				
Відтворює прості ритми				
Втілює власні ідеї в художні образи				
Створює художні образи різними засобами				
Фізична культура				
Виявляє інтерес до рухових видів діяльності, ігор				
Дотримується встановлених умов та правил гри				

Характеристика особистих досягнень	має значні успіхи	демонструє помітний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	ще потребує уваги і допомоги
Іншомовна освіта				
Розпізнає знайомі слова у супроводі малюнків, наприклад, у кириці з малюнками, де використовується знайома лексика				
Розуміє просту особисту інформацію (ім'я, вік, місце проживання, країна походження), а також розуміє запитання на цю тему, спрямовані безпосередньо та особисто				
Продукую короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (ім'я, адреса, родина)				
Мова вивчення				
Проявляє зацікавленість до вивчення мови				
Бере активну участь у тематичних бесідах				
Рекомендації вчителя, що стосуються освітнього процесу, _____				
_____				
_____				
_____				
Пропущених днів _____ Підпис вчителя _____				
Побажання батьків або осіб, які їх замінюють щодо освітнього процесу _____				
_____				
_____				
Підпис батьків або осіб, які їх замінюють _____				
_____				
Керівник закладу освіти _____ (підпис та місце)				
_____ (підпис, печатка (за наявності))				

Анкета
«Дослідження здатності майбутнього вчителя до здійснення
оцінювання навчальних досягнень учнів»

Шановний респонденте!

Сподіваємося, що Ваша думка сприятиме вдосконаленню професійної підготовки студентів до здійснення оцінювання на засадах компетентнісного підходу.

Просимо відповідати щиро, ваші результати анкетування не вплинуть на ваші оцінки.

1. *Вкажіть, будь ласка, Ваш статус:*

- 1) студент 4 курсу денної форми навчання
 2) студент 4 курсу заочної форми навчання

2. *Оцініть ваш інтерес до професії вчителя*

- 1) високий   2) середній   3) низький

3. *Чи проявляєте ви інтерес до формувального оцінювання?*

- 1) так   2) ні   3) важко відповісти

4) інше.... _____

4. *Оцініть ваш рівень розуміння оцінювання навчальних досягнень на засадах компетентнісного підходу*

- 1) високий   2) середній   3) низький

5. *Чи маєте ви практичний досвід застосування формувального або підсумкового оцінювання в школі?*

- 1) так   2) ні

6. *Оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з формувального оцінювання (3-максимальне, 2 середнє, 1-мінімальне значення)*

- 1) 3   2) 2   3) 1

4) ніколи не розробляв завдання з формувального оцінювання

7. *Оцініть ваш практичний досвід розробки завдань з підсумкового оцінювання (3-максимальне, 2 середнє, 1-мінімальне значення)*

- 1) 3   2) 2   3) 1

4) ніколи не розробляв завдання з підсумкового оцінювання

8. *Як ви оцінюєте вашу здатність до застосування оцінювання на засадах компетентнісного підходу?*

- 1) готовий   2) не готовий   3) важко відповісти

9. *Як ви оцінюєте ваш рівень знань, умінь і навичок оцінювання на засадах компетентнісного підходу?*

- 1) високий   2) середній   3) низький

10. *Чи вважаєте ви технологію формувального оцінювання ефективною?*

- 1) так   2) ні

3) Важко відповісти

11. *Ваші пропозиції щодо покращення підготовки майбутніх учителів початкової школи до оцінювання на засадах компетентнісного підходу?*

1) проводити майстер класи та семінари, тренінги з формувального оцінювання

2) запрошувати зарубіжних педагогів для обміну досвідом

3) застосовувати елементи формувального та підсумкового оцінювання на заняттях

у ЗВО

4) більше проводити практико-орієнтовані спецсемінари

5) Інше.... _____

Дякуємо Вам за співпрацю!

Практичні завдання для студентів на контрольному етапі

1. Розробити кластер за темою «Методи, прийоми і форми організації контролю знань учнів». Скласти схеми за видами контролю.
2. Зробіть порівняльну характеристику відмінностей традиційного і формувального оцінювання, складіть у вигляді таблиці.
3. Напишіть есе на тему «Роль вчителя початкових класів оцінюванні навчальних досягнень учнів», обсяг 350-400 слів.
4. Розробити завдання та критерії формувального оцінювання (за одним завданням, обравши предмет початкової школи).
5. Презентувати практичне застосування однієї із технік формувального оцінювання.
6. Опишіть процес підготовки завдань для підсумкового оцінювання.

Додаток Е

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Пілецька Ірина Сергіївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;

- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;

- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

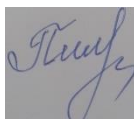
– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

18.11.2022 р.

Ірина Пілецька